07/11/2020

“Εν Θεσσαλονίκη” του Αθ. Ε. Καραθανάση

/ Ορθόδοξες Προβολές

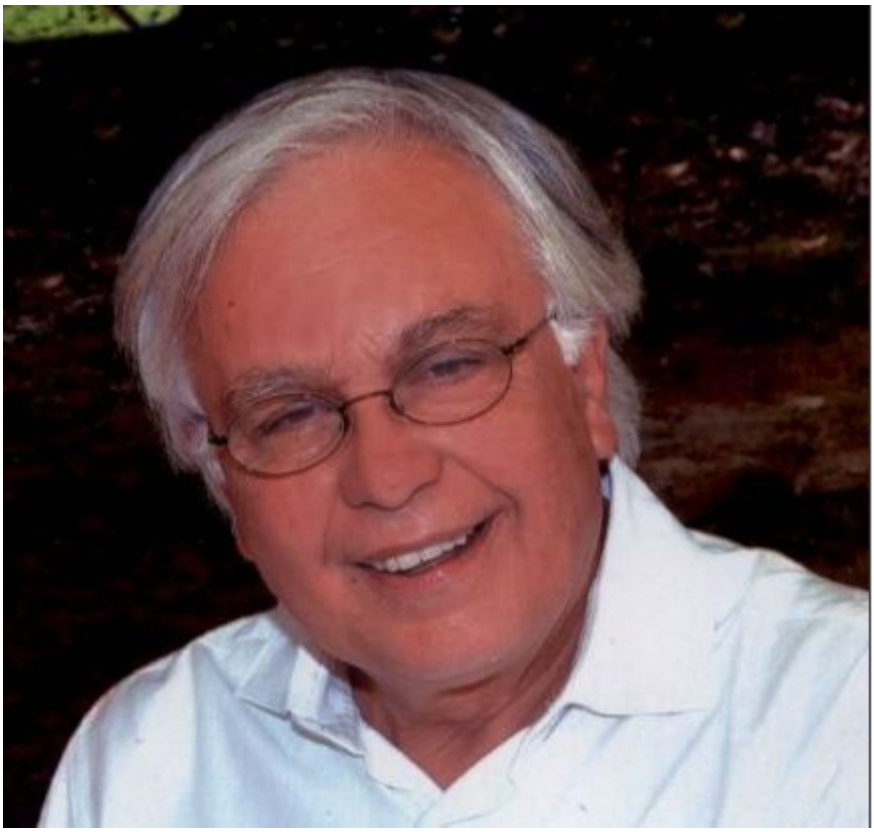

Γράφει ο Λουκάς Α. Παναγιώτου

Άλλη μια κατάθεση ψυχής, ένα νέο ιστορικό σύγγραμμα, που φωτίζει μοναδικά μια σειρά γεγονότων, τα οποία καλύπτουν την ιστορία της Θεσσαλονίκης την περίοδο 1913-1951, μας προσφέρει ο, «εγκρατής της επιστήμης θεράπων», κ. Αθανάσιος Ε. Καραθανάσης, ομότιμος καθηγητής του ΑΠΘ, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας και τ. Πρόεδρος της Εταιρίας Μακεδονικών Σπουδών. Ο ευρυμαθής ακαδημαϊκός δάσκαλος και συγγραφέας, ο οποίος, χρόνια τώρα, χαρτογραφεί και αναδεικνύει τον ιστορικό και πολιτιστικό πλούτο του Ελληνισμού, επιχειρεί, με απλό και κατανοητό τρόπο, να σκιαγραφήσει και να μεταφέρει τους αναγνώστες του στην περιρρέουσα ατμόσφαιρα και στα γεγονότα που σημαδεύουν την εποχή αυτή την συμπρωτεύουσα. Γεγονότα, μάλιστα, που προεκτείνονται και στην υπόλοιπη Ελλάδα.

Ο κ. Καραθανάσης μας προειδοποιεί εις απολογίαν, όπως γράφει, ότι το βιβλίο του αυτό στηρίζεται στο περιοδικό της Ιεράς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ο Παλαμάς, συνδυαστικά με άλλες πηγές. Το περιοδικό αυτό ιδρύθηκε από τον

Μητροπολίτη Γεννάδιο (1917) με σαφή προσανατολισμό την στήριξη της Προσωρινής Κυβέρνησης Βενιζέλου του Κινήματος της Εθνικής Άμυνας στη Θεσσαλονίκη.

Εν μέσω του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου ο Εθνικός Διχασμός είχε τις συνέπειές του και στην Εκκλησία που διχάσθηκε και αυτή, σε φιλοβασιλικούς και βενιζελικούς Ιεράρχες, με τους πρώτους να τιμωρούνται από Ειδικά Δικαστήρια για τη συμμετοχή τους στο ανάθεμα του Βενιζέλου (Νοέμβριος 1916), στην αναγκαστική δημιουργία της Εκκλησίας των Νέων Χωρών, λόγω του Πολέμου, η ένταξη των οποίων στην Ελλαδική Εκκλησία ή στην απ' αιώνων παραμονή της στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, ήταν μετέωρη. Η Εκκλησία των Νέων Χωρών, υποστηριζόμενη από τον Βενιζέλο, ρύθμισε ποικίλα ζητήματα και μετά την πολιτική επικράτηση του Κρητός πολιτικού, αλλά και μετά την λήξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Τέτοια ήσαν, για παράδειγμα, η μέριμνα για τους πρόσφυγες, η προστασία των βυζαντινών μνημείων, η επούλωση των πληγών μετά την πυρκαγιά του 1917, η επίλυση του ζητήματος των Νέων Χωρών, όπου ο ρόλος του Γενναδίου ήταν καθοριστικός έως, μάλιστα, την οριστική επίλυσή του το 1928, αλλά και η συνολική μέριμνα για την αποκατάσταση των ζημιών, και όχι μόνον, που προκάλεσε ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος στη Μακεδονία και τη Θράκη.

Διακριτική ήταν η στάση του Γενναδίου στην εκλογή του Μελέτιου Μεταξάκη ως Οικουμενικού Πατριάρχη (Νοέμβριος 1921) που συνέχιζε τον Εθνικό Διχασμό, που μεταφερόταν, πλέον και στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Ήλθαν έπειτα η μικρασιατική εκστρατεία, οι νίκες του Ελληνικού Στρατού σ' αυτή, που αποθέωνε από τις στήλες του το περιοδικό, η Καταστροφή του 1922, η συνέχιση της Γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού, η παραίτηση Μεταξάκη, η ανταλλαγή των πληθυσμών, η απέλαση του Πατριάρχου Κωνσταντίνου ως ανταλλάξιμου κ.ά.

Για όλα τούτα τα παραπάνω ο Γεννάδιος μερίμνησε με αποτελεσματικότητα. Άξιο σημειώσεως είναι ότι ο ίδιος ο Γεννάδιος φρόντισε για την αποκατάσταση σε παλαιές και νεοϊδρυμένες επισκοπές στη Μακεδονία Μικρασιατών και Ποντίων ιεραρχών που απώλεσαν τις έδρες τους. Το αυτό έπραξε και για τους πρόσφυγες ιερείς. Ο Γεννάδιος και οι συνεργάτες του εργάζονταν, τότε, για την ίδρυση προσφυγικών οικισμών, ανέγερση ναών και σχολείων σ' αυτούς. Στον Μεσοπόλεμο οι ίδιοι δεν έπαυσαν ενεργούντες για την ίδρυση του ΑΠΘ, αλλά και να ασκούν κριτική στην Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση και σε καθηγητές του ΑΠΘ και να καταβάλλουν συνεχείς προσπάθειες για την ανέγερση του εμβληματικού κτηρίου της ΧΑΝΘ, την ίδρυση της Θεολογικής.

Ο Γεννάδιος και οι συνεργάτες του, συντηρητικών οπωσδήποτε αρχών, στήριξαν τον Μεταξά και κατά την Κατοχή αγωνίσθηκαν για την συντήρηση του εθνικού

φρονήματος των Θεσσαλονικέων στους οποίους πρόσφεραν και υλική βοήθεια με τα συσσίτια, ενώ το ίδιο έπραξαν και κατά τον Εμφύλιο με την ίδρυση των Παιδοπόλεων. Και ήταν δυναμική η συμβολή τους, μετά την λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, στις διεκδικήσεις της Ελλάδας στα εθνικά της δίκαια στην Κύπρο, την Βόρειο Ήπειρο, τα Δωδεκάνησα. Ο Γεννάδιος απεβίωσε τον Μάρτιο του 1951, εκτιμώμενος παρά πάντων, βλέποντας να πραγματοποιείται το όνειρό του και οι προσπάθειές του για την αναστήλωση του ναού του Αγίου Δημητρίου.

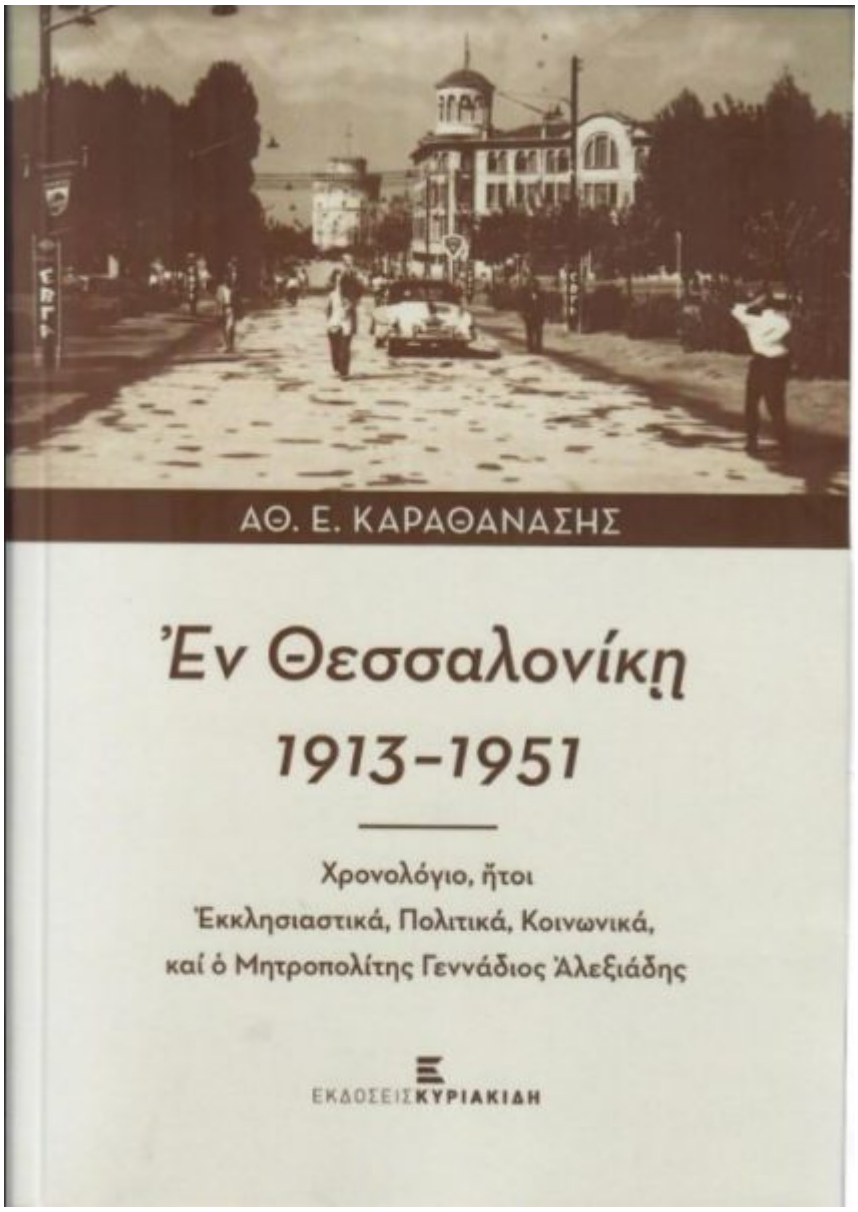

Αθανασίου Ε. Καραθανάση
Εν Θεσσαλονίκη 1913-1951,
Χρονολόγιο, ήτοι εκκλησιαστικά, πολιτικά, κοινωνικά
και ο Μητροπολίτης Γεννάδιος Αλεξιάδης,
εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2020, σσ. 420.